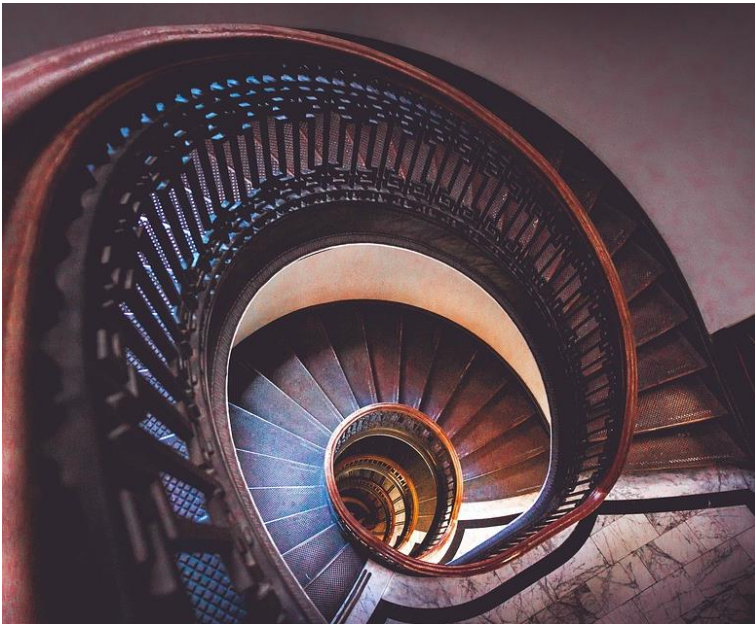

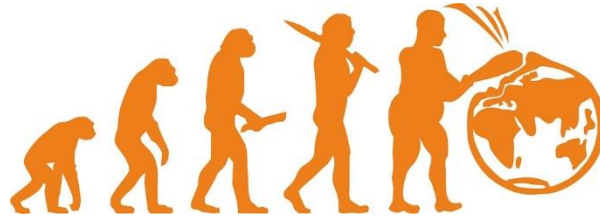
HISTORIA JA NÄKÖKULMA

TÄSSÄ LUVUSSA:

- Mitä historia on?
- Mikä on aikakausi?
- Mikä on näkökulma?
- Miten historiaa tutkitaan?

Mitä historia on?

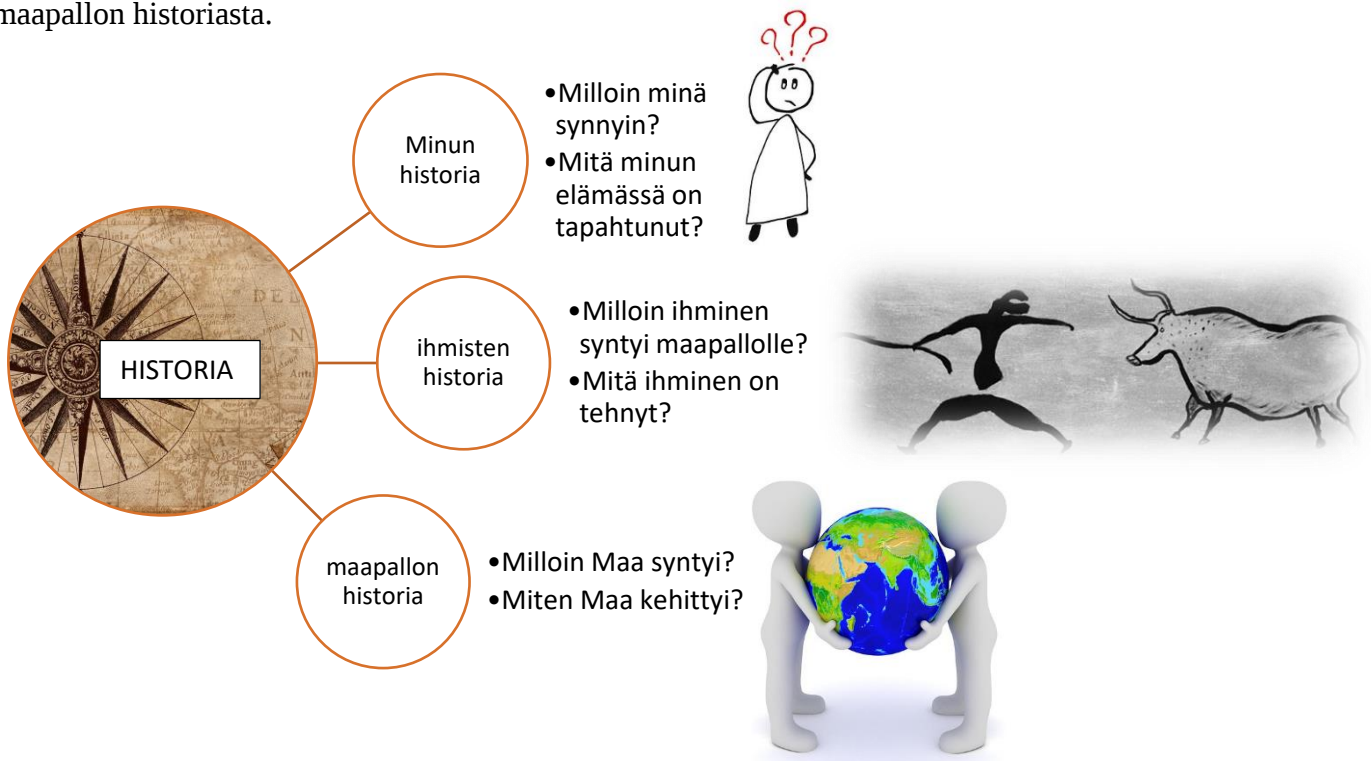
Historia tarkoittaa menneisyyttä. Historia-käsite on todella iso eli laaja, koska historia tarkoittaa kaikkea sitä, mikä on tapahtunut aikaisemmin.

mennyt aika

nyt

Kaikella on historia! Historia tarkoittaa sitä, miten jokin on syntynyt ja kehittynyt. Minä voin kirjoittaa oman historiani. Voin kuunnella, kun sukulainen kertoo sukuni historiasta. Voin lukea kirjasta maan tai maapallon historiasta.

Koulun oppiaine ”historia” tarkoittaa historiaa tieteenä. Koulun historiassa tutkitaan isoja kysymyksiä, esimerkiksi: Kuinka vanha maapallo on? Kuinka ihminen on kehittynyt? Miten eri kansat ja maat ovat kehittyneet?

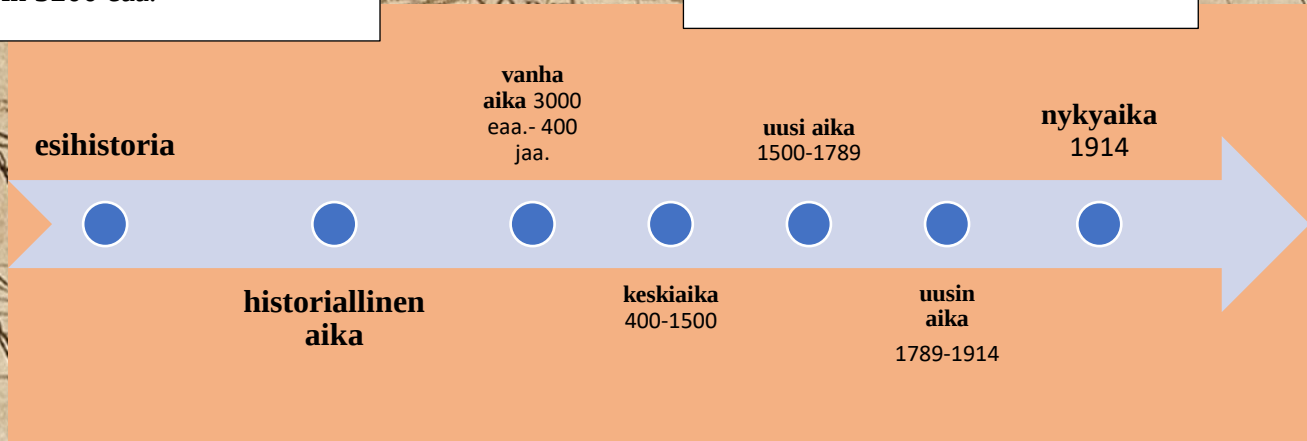
Koulun historia on ihmisen kehityksen ja kansakuntien historiaa. Historian tärkein kysymys on se, mitä kaikkea on tapahtunut, jotta olemme tulleet juuri tähän hetkeen?

Historian aikakaudet

Historia jaetaan aikakausiin. Aikakausi on ajanjakso. Jokaisella aikakaudella on oma nimi. Ensimmäinen aikakausi on esihistoria. Esihistorian jälkeen tulee historiallinen aika. Kuvassa näet aikajanan. Aikajanelle merkitään aikakaudet järjestykseen:

Esihistoria tarkoittaa aikaa, kun ihminen ei osannut kirjoittaa. Esihistoria päättyy, kun kirjoitustaito keksitään noin 3200 eaa.

Historiallinen aika tarkoittaa aikaa, jolloin ihminen oppii kirjoittamaan. Historiallinen aika jaetaan moneen aikakauteen: Vanha aika, keskiaika, uusi aika, uusin aika ja nykyaika.

Eaa.? Jaa.? Mitä ne tarkoittaa?

Länsimaissa ajanlasku alkoi, kun kristinuskon Jeesus syntyi. Aika ennen Jeesuksen syntymää merkitään aikajanelle lyhenteellä **eaa.** (aika ennen ajanlaskua) tai **eKr.** (ennen Kristuksen syntymää).

Aika Jeesuksen syntymän jälkeen merkitään **jaa.** (aika ajanlaskun jälkeen) tai **jKr.** (jälkeen Kristuksen syntymän).

Miten sinun kulttuurissasi lasketaan aikaa? Mikä vuosi nyt on?

Voit tehdä kotimaasi historiasta aikajanan.

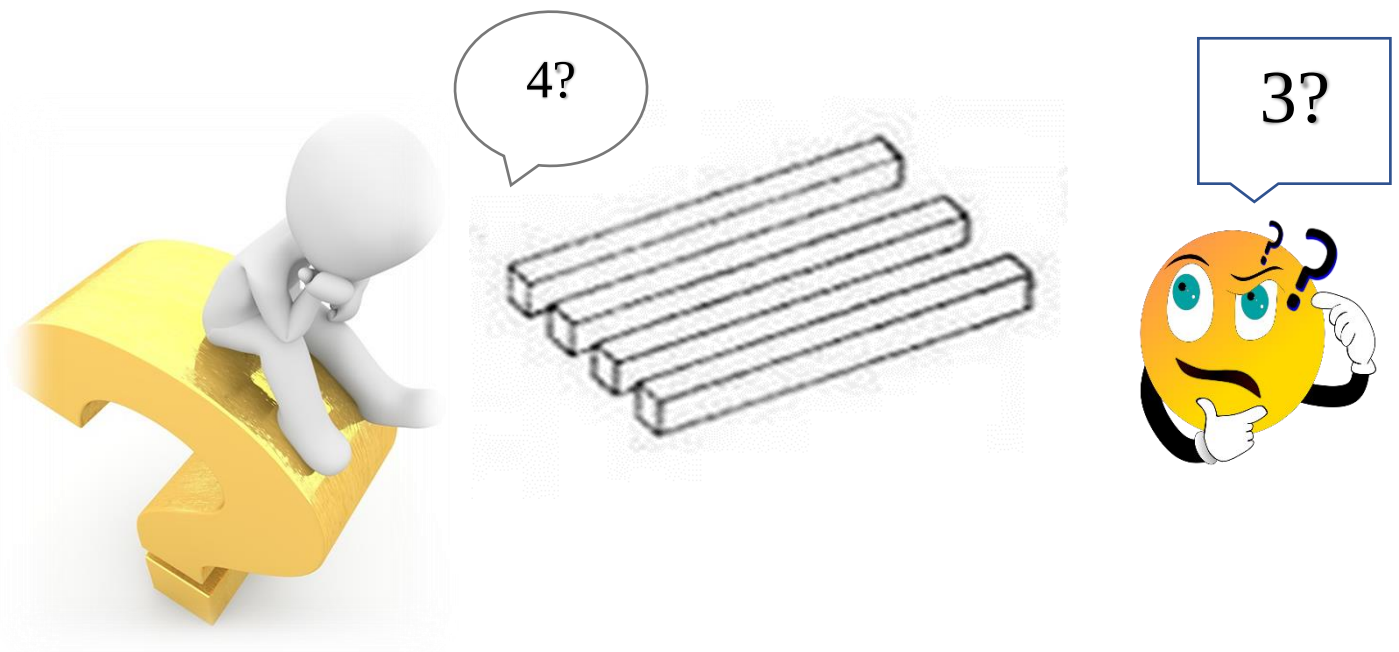
Näkökulma on tärkeä historiassa

Historiassa on tärkeää valita näkökulma. Näkökulma tarkoittaa sitä, kuka asioita katsoo ja tutkii. Esimerkiksi jalkapallopelissä yksi hyökkää, toinen puolustaa ja kolmas on maalivahti. Kaikki pelaavat samaa peliä, mutta jokainen pelaaja näkee pelin omalla tavallaan eli omasta näkökulmastaan.

Myös historiallisia tapahtumia voi katsoa eri näkökulmista. Ajatellaan vaikka maata, joka on sodassa toisen maan kanssa. Voimme tutkia sodan tapahtumia joko maiden johtajien näkökulmista, kansalaisten näkökulmasta tai vaikkapa lasten näkökulmasta. Kaikki näkökulmat ovat erilaisia.

Suomeen muuttaneesta suomalainen tapa puhua ja tarkastella historiaa voi tuntua kummalliselta. Koulun historian tunneilla saattaa tuntua siltä, että tärkeitä tapahtumista ei kerrota tai asioista ja tapahtumista puhutaan väärin. Tässä kannattaakin muistaa näkökulma. Suomen kouluissa historiaa katsotaan usein suomalaisesta näkökulmasta. Tämä voi olla erilainen tapa katsella menneisyyden tapahtumia. Opettajan kanssa voi puhua siitä, jos on oppinut asian eri tavalla eli erilaisesta näkökulmasta. Opettajastakin on varmasti tärkeää kuulla menneisyyden tapahtumista eri näkökulmista.

Montako tikkua näet?

Sehän riippuu näkökulmasta!

Historiaa tutkitaan lähteiden avulla

Historiaa tutkivat tutkijat. He ovat ammattilaisia, jotka opiskelevat jo tutkittuja aiheita ja tarkentavat menneitä tapahtumia omilla tutkimuksillaan. Tutkimusten avulla meille tulee tulkinta menneistä tapahtumista. Tulkintoja voi olla paljon, sillä me emme koskaan voi elää menneisyyttä niin kuin sen ajan ihmiset eli aikalaiset ovat sen eläneet. Emme koskaan voi tietää varmasti, mitä menneisyyden ihmiset ovat ajatelleet ja tehneet.

Historiantutkija tutkii lähteiden avulla. Historiassa lähde tarkoittaa muinaista jäännettä, joka kertoo meille vanhoista ajoista ja auttaa tutkijaa selvittämään sitä, mitä menneisyydessä on tapahtunut.

Historiallinen lähde voi olla vanha kirja, kartta, maalaus tai vaikkapa valokuva. Lähteitä ovat myös päiväkirjat ja kirjeet. Näistä voimme saada selville, miltä jokin paikka on joskus näyttänyt tai miten jotakin tapahtumaa on joskus kuvailtu. Kirjeet ja päiväkirjat ovat historioitsijalle todella arvokkaita: niistä voimme kuulla menneisyyden ihmisen äänen.

Ihmisen historiaa tutkitaan myös ajalta, jolloin ei osattu vielä kirjoittaa. Tästä ajasta käytetään nimeä esihistoria. Tällöin historiallinen lähde voi olla vanha hauta tai ihmisen luuranko. Jos luullaan, että jollakin alueella on ollut asuttu kauan sitten, aluetta voidaan tutkia kaivamalla. Tietoa muinaisista ihmisistä ja heidän tavoistaan voimme saada, kun kaivetaan maata. Maasta voi löytyä vanhoja asioita, esimerkiksi vanhojen astioiden paloja.

Historiaa siis selvitetään lähteiden avulla. Historioitsija on kuin salapoliisi, joka etsii erilaisia johtolankoja, yhdistelee niitä ja yrittää selvittää sitä, mitä menneisyydessä on tapahtunut. Kun johtolankoja on löytynyt tarpeeksi, voi tehdä päätelmiä siitä, mitä tapahtui eli mikä on mahdollisesti oikea ja mikä väärä tulkinta tapahtumista.

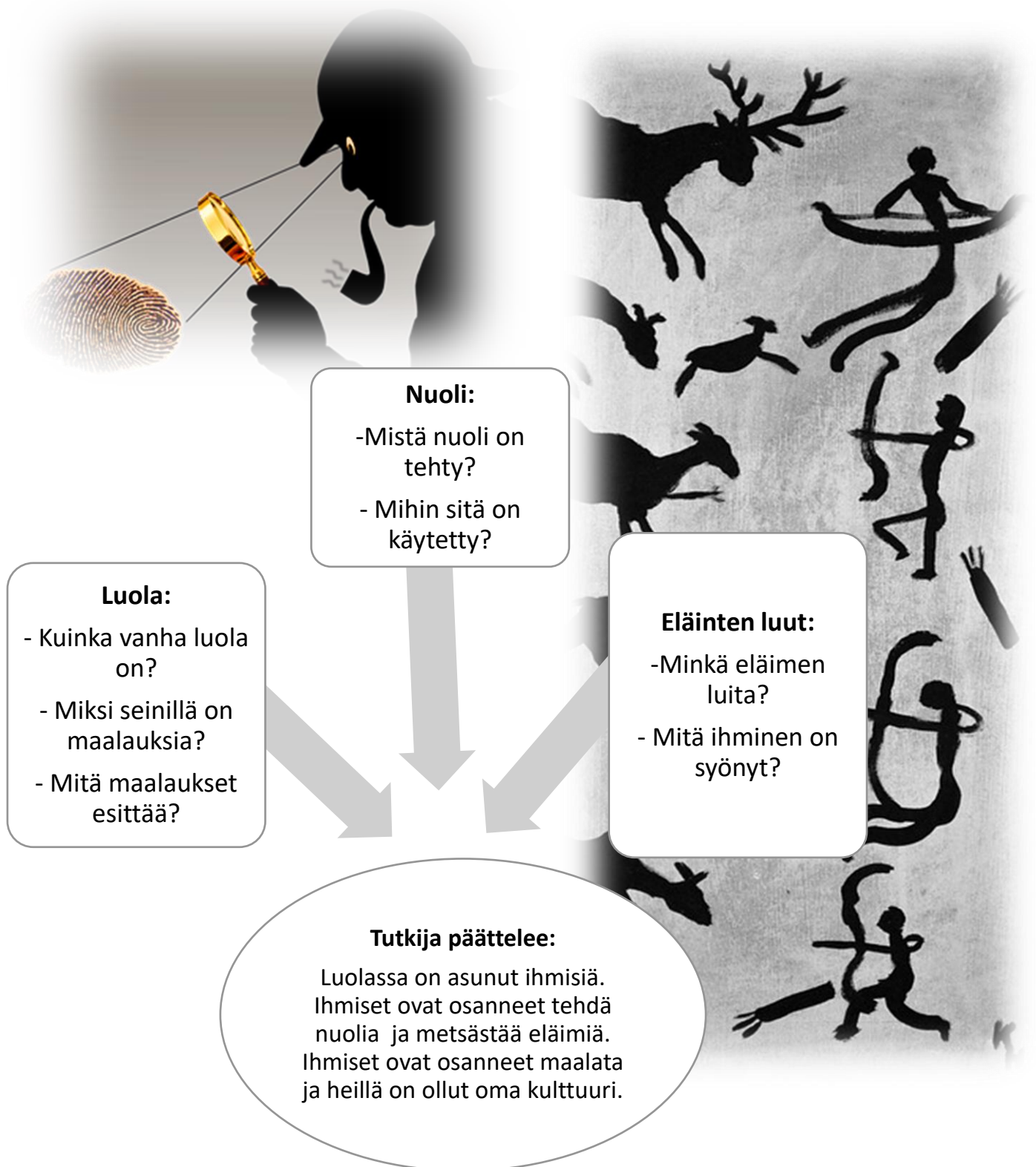
Altamiran luola

Pohjois-Espanjasta löydettiin vuonna 1879 luola.

Ihminen on maalannut eläimiä luolan seinään. Maalaukset ovat 18 000 -14 000 vuotta vanhoja.

Altamiran luola on tärkeä lähde. Luolan maalaukset kertovat paljon esihistoriasta ja esi-isien kulttuurista.

Esimerkki: Tutkija tutkii esihistoriaa. Tutkija löytää vanhan luolan. Luolan seinillä on maalauksia. Luolan maasta löytyy kaivamalla vanha nuoli ja eläinten luita.

Sanasto

aikalainen jollakin tietyllä ajalla elänyt ihminen. Esimerkiksi ”ensimmäisen maailmansodan aikalaiset” tarkoittaa niitä, jotka elivät ensimmäisen maailmansodan aikana.

aikalaiset → aikalainen

hauta kuoppa, joka kaivetaan kuolleelle ihmiselle. Ruumis haudataan hautaan.

historioitsija ihminen, joka tutkii ja kirjoittaa historiaa

historioitsijan → historioitsija

hyökkää → hyökätä

hyökätä (4) tässä yhteydessä: yrittää tehdä maali, esimerkiksi juosta pallon kanssa maalia kohti.

johtolanka vihje, joka auttaa poliisia selvittämään rikoksen. Esimerkiksi varkaalta jäänyt tavara voi olla johtolanka.

johtolankoja → johtolanka

kansa → kansakunta

kansat → kansa → kansakunta

kansakunta tietyn maan tai alueen ihmiset tai ihmiset, jotka kuuluvat yhteen ja ovat samanlaisia niin että muodostavat kansan, jolla on yhteisiä piirteitä. Esimerkiksi ”suomalaiset” on kansakunta.

kansakuntien → kansakunta

kansalainen johonkin kansakuntaan (→ kansakunta) kuuluva ihminen tai jonkin valtion eli maan jäsen. Esimerkiksi Suomen kansalainen on Suomen valtion jäsen.

kansalaisten → kansalainen

kehittyä (1) tässä yhteydessä: muuttua tai tulla joksikin. Esimerkiksi ”koulu kehittyä” tarkoittaa, että koulu muuttuu. Yleensä ”kehittyä” tarkoittaa, että tulee paremmaksi tai nykyaikaisemmaksi.

kehityksen → kehitys

kehitys tarkoittaa jonkin tai jonkun muuttumista joksikin toiseksi. → kehittyä

käsite sana, termi, jolla on sovittu merkitys. Jokaisella alalla ja esimerkiksi kouluaineella on omat käsitteensä. Käsitteet ovat opiskelun tärkeitä sanoja.

laaja iso, suuri, sellainen, jonka sisälle mahtuu paljon. Esimerkiksi laaja käsite on sana, joka tarkoittaa monia asioita.

lähde tässä yhteydessä: jokin tai joku, mistä saadaan tietoa. Esimerkiksi ”tutkimuksen lähdekirjallisuus” tarkoittaa kirjoja, joista on saatu tietoa tutkimukseen.

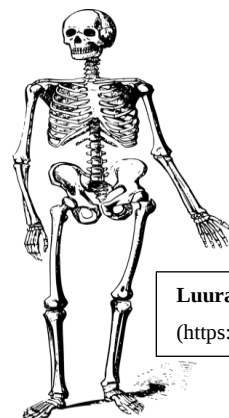
lähteiden → lähde

luuranko ihmisen sisällä olevat luut

menneisyyden → menneisyys

menneisyys mennyt aika eli aika joka on ollut ennen tätä hetkeä.

menneisyyttä → menneisyys

Luuranko.
(<https://pixabay.com/en/bones-buried->

muinainen jäännö Muinainen tarkoittaa todella vanhaa ja jäännö jotakin, mitä on jäänyt jäljelle. Muinainen jäännö on siis jokin vanhoista ajoista säilynyt esine tai asia.

muinainen todella vanha

muinaista → muinainen

muinaisista → muinainen

muinaista jäännettä → muinainen jäännö

näkökulmastaan → näkökulma

näkökulmasta → näkökulma

näkökulma (yhdyssana: näkö + kulma, näkö: tässä yhteydessä katsominen, kulma: tässä: kohta, josta katsotaan) yksi tapa katsoa asiaa. Samaan asiaan voi olla monta näkökulmaa.

näkökulmista → näkökulma

on kehittynyt → kehittyä

ovat kehittyneet → kehittyä

puolustaa (1) tässä yhteydessä: yrittää estää pallon tulemista maalin lähelle tai oman joukkueen alueelle.

päätelmiä → päätelmä

päätelmä ajattelun ja tutkimuksen lopputulos. Esimerkiksi, jos taivalla on paljon harmaita pilviä, voimme tehdä päätelmän että kohta sataa.

salapoliisi etsivä, poliisi joka selvittää ja tutkii rikoksia

tapahtuma substantiivi sille kun jotakin tapahtuu.

Myös esimerkiksi juhla voi olla tapahtuma.

tapahtumia → tapahtuma

tarkentaa (1) täsmentää, tehdä jotakin tarkemmaksi tai selvemmäksi. Esimerkiksi ”hän tarkensi kysymystään” tarkoittaa, että hän selitti kysymystään.

tarkentavat → tarkentaa

tieteenä → tiede

tiede jonkin asian tutkiminen. Esimerkiksi kemia ja fysiikka ovat luonnontieteitä.

tukijat → tutkija

tulkinta jonkun ajattelun (tai muun työn) tulos jostakin asiasta. Esimerkiksi ”tämän tulkinnan mukaan sodan aloitti toinen maa” tarkoittaa, että yhden ajattelutavan mukaan toinen maa aloitti sodan.

tulkintoja → tulkinta

tutkija ihminen, joka tutkii jotakin asiaa eli ottaa selvää jostakin. Esimerkiksi suomen kielen tutkija tutkii suomen kieltä.

Salapoliisi (<https://pixabay.com/en/detective-searching-man-search-1424831/>)

Aikamuodot

Kun puhumme ajasta, tarvitsemme **aikamuotoja** kertomaan, missä järjestyksessä tapahtumat tapahtuivat ja mikä on jo päättynyt ja mikä jatkuu vielä.

Aikamuotoja on suomen kielessä neljä:

- preesens
- imperfekti
- perfekti
- pluskvamperfekti

Preesens

- Kertoo, mitä tapahtuu juuri nyt: *Sinä luet kirjaa.*
- Kertoo, mitä tapahtuu tulevaisuudessa: *Huomenna menen kouluun.*
- Kertoo yleisistä asioista: *Suomi on osa Eurooppaa.*

Verbien taivutus: katso liite 1: verbityypit

Imperfekti

- Kertoo, mitä tapahtui menneisyydessä: *Eilen luin kirjaa. Toinen maailmansota alkoi vuonna 1939.*

Muodostus: Verbimuotoon lisätään tavallisesti i-kirjain. Katso taulukko.

Pluskvamperfekti

- On imperfektin apuna, kun kerrotaan menneisyydestä.
- Pluskvamperfektiä käytetään, kun kerrotaan jostakin, mikä on tapahtunut menneisyydessä ennen asiaa, josta kerrotaan imperfektissä.

***Muutin** Suomeen vuonna 1990. **Olin asunut** aikaisemmin Ruotsissa ja Norjassa. **Olin asunut** Ruotsissa kolme vuotta ennen kuin **muutin** Suomeen.*

- Muodostus: -nyt /-nyt -muoto ja olla verbin imperfekti.
- nut /-nyt -muoto: katso taulukko
-

Perfekti

- Käytetään, kun kerrotaan menneisyyden tapahtumista, jotka jatkuvat yhä tai ovat tärkeitä tässä hetkessä.

Olen asunut Suomessa viisi vuotta. (Asuminen jatkuu yhä.)

Voinko lähteä? Olen tehnyt kaikki tehtävät. (Se, että tehtävät on tehty, liittyy pyyntöön.)

- Muodostus: -nyt /-nyt -muoto ja olla verbin imperfekti.
- nut /-nyt -muoto: katso taulukko

Imperfekti

	verbityyppi 1	verbityyppi 2	verbityyppi 3	verbityyppi 4	verbityyppi 5	verbityyppi 6
y. 1. p.	kaadoin	löin	ajattelin	hyökkäsin	tarvitsin	laajenin
y. 2. p.	kaadoit	löit	ajattelit	hyökkäsit	tarvitset	laajenit
y. 3. p.	kaatoi	löi	ajatteli	hyökkäsi	tarvitsee	laajeni
m. 1. p.	kaadoimme	löimme	ajattelimme	hyökkäsimme	tarvitsemme	laajenimme
m. 2. p.	kaadoitte	löitte	ajattelitte	hyökkäsitte	tarvitsette	laajenitte
m. 3. p.	kaatoivat	löivät	ajattelivat	hyökkäsivät	tarvitsivat	laajenivat
passiivi	kaadettiin	lyötiin	ajatteltiin	hyökättiin	tarvittiin	laajettiin

Huomaa verbityyppi 4: imperfektissä perusmuodon t muuttuu kirjaimeksi s. Myös joissakin verbityyppi 1 - ryhmään kuuluvissa verbeissä (esim. piirtää, piirsin) on sama ilmiö. Tällaiset verbit kannattaa opetella ulkoa.

Muutokset imperfektin i-kirjaimen edessä:

kirjain	muutos	esimerkki
o, ö, u tai y	ei muutu	uskon → uskoin
ä, e tai i	menee pois	ajattelit → ajattelet
kaksi samaa vokaalia	toinen menee pois	saa → sai
a jos sanassa on kaksi tavua ja ensimmäinen vokaali on a	a → o	kaadamme → kaadoimme
a muissa verbeissä	menee pois	perustavat → perustivat
kaksi eri vokaalia samassa tavussa	ensimmäinen menee pois	lyötte → löitte

Eri verbityyppien -nut-muodot:

	verbityyppi 1	verbityyppi 2	Verbityyppi 3 (-la-verbit)	verbityyppi 3 (-ra-verbit)	verbityyppi 3 (-sta-verbit)	verbityyppi 3 (-na-verbit)	verbityyppi 4	verbityypit 5 ja 6
perusmuoto	kehittyä	kritisoida	tarkastella	surra	ehkäistä	mennä	hyökätä	hallita
yksikkö	kehittynyt	kritisoinut	tarkastellut	surrut	ehkäissyt	mennyt	hyökännyt	hallinnut
monikko	kehittyneet	kritisoineet	tarkastellet	surreet	ehkäisseet	menneet	hyökänneet	hallinneet
passiivi	kehitetty	kritisoitu	tarkasteltu	surtu	ehkäistyy	menty	hyökätty	hallittu

Keltaisella korostetuissa verbityypeissä -nut / -nyt / -neet päätteessä on kaksi n-kirjainta.

Huomaa sinisellä korostettujen verbien (verbityyppi 3) poikkeavat -nut-muodot!

Tehtävät

1. Oma historiani.

Kerro itsestäsi vastaamalla kysymyksiin.

a) Mitä sellaisia asioita, jotka ovat sinulle tärkeitä, teet nykyisin?

Esimerkki: Harrastan musiikkia.

b) Mitä sellaisia asioita, jotka ovat sinulle tärkeitä, teit lapsena?

Esimerkki: Leikin metsässä.

c) Mitä asioita vanhempasi tai perheesi oli tehnyt ennen kuin sinä synnyit? Käytä pluskvamperfektiä.

Esimerkki: Kun synnyin, vanhempani olivat jo saaneet yhden lapsen ennen minua.

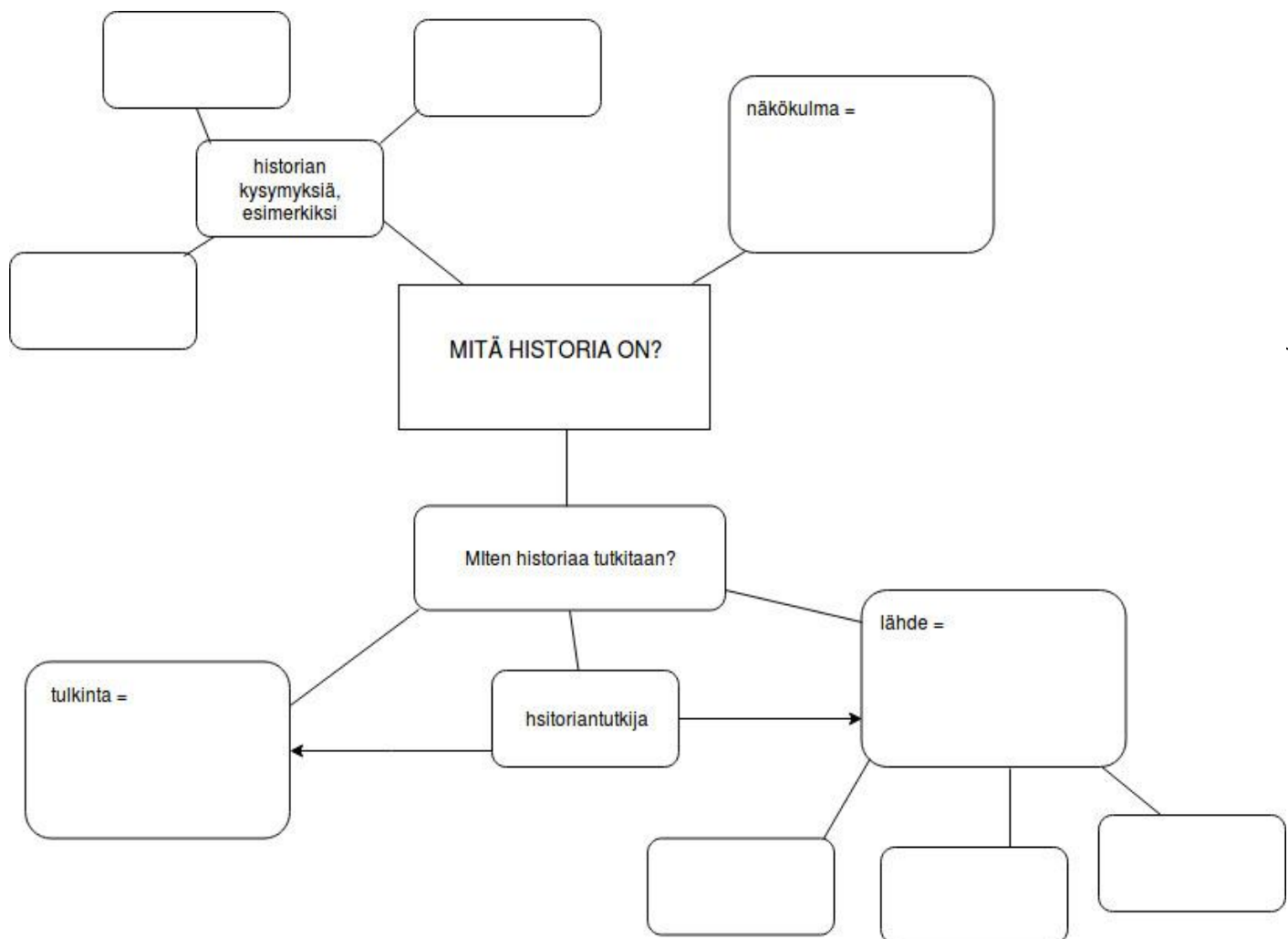
d) Missä olet syntynyt? Mistä sinä tai sukusi on kotoisin? Kuinka kauan olet tehnyt näitä asioita? Mitä asioita olet tehnyt jo kauan ja jatkat niitä yhä?

Esimerkki: Olen harrastanut musiikkia 15 vuotta.

-

2. Tehtävät ja ohjeet kappaleen lukemiseen:

- Silmäile luku 2. Katsele siis nopeasti otsikot, kuvat ja kuvatekstit. Älä vielä lue leipätekstiä.
- Mieti, mitä tiedät aiheesta jo nyt. Tiedätkö, mitä käsitekartan sanat tarkoittavat? Kokoa tietosi alla olevaan miellekarttaan (mind map).
- Lue luku 2 nyt huolellisesti. Tarkista uusien sanojen merkitys sanastosta.
- Täydennä alla oleva miellekartta:
 - Selitä, mitä ovat historia, tulkinta ja näkökulma. Voit kirjoittaa sanat omalla äidinkielelläsi.
 - Kirjoita lähteitä-kohdan ympärille tekstissä olevia esimerkkejä lähteistä
 - Kirjoita oikeaan kohtaan, mitä kysymyksiä historia tutkii.
 - Merkitse historiantutkijasta lähteisiin nuoliin verbit: mitä historiantutkija tekee?

3. Yhdistä samaa tarkoittavat virkkeet

Jokainen tarkastelee asiaa omasta näkökulmastaan.

Vihjeiden avulla
historiantutkija tulee
ajattelun lopputulokseen.

Historiantutkija tekee päätelmiä johtolankojen avulla.

Esimerkiksi vanhojen kirjeiden avulla voidaan saada ajatus siitä, mitä tapahtui.

Lähteiden avulla syntyy tulkinta tapahtumista.

Kaikki katsovat asiaa omalla tavallaan.

Omat muistiinpanot

[illegible]